

ASEAN Film Series

ดินไร้แดน(Soil without Land) ปัญหาไร้ชาติกับคนไร้ทางเลือกของคนในโลกสมัยใหม่

ศิริรุ่ง ศรีสิทธิพิศาลภาพ เขียน

นนทวัฒน์ นำเบญจพล ผู้กำกับภาพยนตร์สารคดี โดยผลงานภาพยนตร์สารคดีของนนทวัฒน์ ไม่ว่าจะเป็น สายน้ำติดเชื้อ (2556) ฟ้าต่ำแผ่นดินสูง (2556) และ #BKKY (2559) ต่างก็ได้นำเสนอเรื่องราวของผู้คนตัวเล็กๆ ในสังคมให้ได้มีเสียงและตัวตนถ่ายทอดผ่านงานภาพยนตร์สารคดี

‘ดินไร้แดน’ / Soil Without Land ภาพยนตร์สารคดีที่เล่าเรื่องผ่านการสังเกตชีวิตของหนุ่มไทใหญ่ที่อาศัยอยู่บริเวณภาคเหนือของประเทศไทย โดยบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่รัฐกันชนระหว่างประเทศไทยและพม่า ดินแดนบริเวณนี้เป็นถิ่นที่อยู่ของผู้อพยพชาวไทใหญ่ และชนกลุ่มน้อยที่ลี้ภัยสงครามจากประเทศพม่าเมื่อหลายสิบปีก่อน ปัจจุบันจากค่ายผู้ลี้ภัยถูกปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ฝึกฝนกองกำลังทหารกู้ชาติไทใหญ่เพื่อป้องกัน ปลดแอก และเรียกร้องอิสรภาพและเอกราชจากรัฐบาลทหารพม่า ซึ่งแม้ประเทศพม่าจะเข้าสู่การเลือกตั้ง และได้ นางออง ซาน ซูจี ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ชีวิตของคนไทใหญ่ในพื้นที่นี้ก็ยังอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สงบและมีความขัดแย้งตลอดมา การเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์การสู้รบระหว่างพม่ายังคงดำเนินต่อไปโดยกองกำลังทหารกู้ชาติไทใหญ่

ผู้กำกับเลือกประเด็นการนำเสนอในฐานะคนนอกที่พยายามฉายภาพชีวิตและเรียนรู้ชีวิตจากคนใน โดยติดตามถ่ายทำชีวิตของหนุ่มไทใหญ่ ชื่อว่า “จายแสงลอด”

ที่มาของภาพ <https://in-docs.org/soil-without-land/>

ภาพยนตร์สารคดี **ดินไร้แดน** ได้หยิบยกเรื่องราวชีวิตของ จายแสงล่อต หนุ่มชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านผู้ลี้ภัยระหว่างชายแดนพม่าในบริเวณตอนเหนือของไทย ชายหนุ่มคนดังกล่าวเคยมาทำงานเป็นแรงงานข้ามชาติในเมืองไทย และจุดเปลี่ยนคือการกลับไปที่บ้านเกิดของ จายแสงล่อต เพื่อเข้าร่วมการฝึกทหารของกองทัพรัฐฉานเป็นส่วนสำคัญของภาพยนตร์สารคดี การชี้ให้เห็นกฎระเบียบของกองทัพรัฐฉานที่ถูกวางไว้อย่างเข้มงวด การฝึกทหารในกองทัพ การลงโทษชายที่จะหนี และการสร้างอุดมการณ์ความรักชาติของคนไทใหญ่ที่จะไม่ยอมให้พม่าเข้ามารุกราน ชีวิตของจายแสงล่อตจึงได้สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งในจิตใจและความทุกข์ของมนุษย์ที่ต้องเสียสละเพื่อชาติ แต่ต้องละทิ้งความรักความหวังไยที่มีต่อครอบครัว และยอมที่จะเสียสละเพื่อมาตุภูมิ รวมทั้งความพยายามปรับตัวกับกฎระเบียบบนชุดความเชื่อของกองทัพไทใหญ่ สิ่งที่เห็นชัดมากในงานชิ้นนี้คือการคิดคำนึงของจายแสงล่อตในการดำเนินชีวิตเพื่อครอบครัวของพวกเขา และความรู้สึกถึงความรักที่ไม่ได้สอดคล้องไปด้วยกัน ระหว่างความรักชาติกับรักในความเป็นมนุษย์

นอกจากนี้ ส่วนสำคัญที่ได้อธิบายให้เห็นคือเห็นกระบวนการเปลี่ยนผ่านของ จายแสงล่อต ที่เริ่มตั้งแต่ก่อนเข้าเกณฑ์ทหารในกองทัพรัฐฉาน จนผ่านระบบดังกล่าวความเปลี่ยนแปลงของเขาจากที่มีความรู้สึกไม่ยอมรับและไม่คุ้นชิน

กับภาวะเปียบของกองทัพ แต่เมื่อผ่านพ้นมาได้พวกเขาดูเหมือนจะเข้าใจและรับได้กับการมีอยู่และความจำเป็นของกองทัพใหญ่ การผ่านพิธีจบการฝึกและสร้างความศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ ได้สร้างตัวตนของ จายแสงลอด ถึงความเป็นคนไทใหญ่ที่เต็มตัวและเป็นการสร้างการยอมรับความเป็นประชาชนที่สมบูรณ์ในรัฐ การมีกองกำลังไทใหญ่และการดำเนินเรื่องของ จายแสงลอด ชี้ให้เห็นว่าแม้สภาพปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่ใช่สิ่งที่พวกเขาก่อแต่ประวัติศาสตร์ได้ส่งทอดความเกลียดชังต่อรุ่นสู่รุ่นพวกเขาก็สามารถรับต่อและสืบทอดความรู้สึกเป็นปรปักษ์ที่มีต่อพม่าด้วยกระบวนการสร้างทหารในกองทัพกู้ชาติไทใหญ่และรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกองทัพ

ที่มาของภาพ <https://in-docs.org/soil-without-land/>

ดินไร้แดน พยายามชี้ให้เห็นความเป็นประชาชน/ความเป็นคนที่ไร้อำนาจในพื้นที่ชายแดนเป็นสิ่งที่ยังเกิดขึ้นอยู่ทุกเมื่อเชื่อกันในปัจจุบัน สิ่งนี้ทำให้เห็นการมีชีวิตและทางเลือกของคนไทใหญ่กับสถานการณ์ความเป็นไปในพื้นที่ที่เกิดขึ้นจริงในสิ่งที่เขาไม่ได้เลือกหรือกำหนดเอง

การมีอยู่ของพวกเขาและการถูกปฏิบัติในฐานะความเป็นรัฐชายขอบ บริเวณพื้นที่ที่เปราะบางรอบล้อมไปด้วยธรรมชาติพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ เงียบสงบ ในภาพยนตร์สารคดีเลือกนำเสนอให้เห็นฉากที่แสดงความแร้นแค้น การพยายามสร้างความแข็งแกร่งของกองกำลังไทใหญ่ภายใต้เงื่อนไขของความหวังที่ริบหรี่ ความไม่มั่นคงแน่นอนที่เป็นผลจากสงครามความขัดแย้งอย่างยาวนานในประเทศพม่าส่งผลให้ผู้คนดำเนินชีวิตอย่างยากไร้ ประเด็นนี้หากผู้

ที่ได้ชมภาพยนตร์ก็คงตระหนักและเห็นใจในความเป็นอยู่ของเพื่อนมนุษย์ในระยะประชิดว่าพวกเขาไร้เสรีภาพและมีวิถีชีวิตในท่ามกลางความขัดแย้งอย่างไร

ภาพยนตร์สารคดีชิ้นนี้จึงน่าสนใจอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจความเป็นมนุษย์ ผ่านการนำเสนอเรื่องราวชีวิตของคนที่ได้รับตัวตนในพื้นที่ชายแดนที่มีจริงเกิดขึ้นจริง

การได้เห็น “เขา” ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจ “เรา” ชีวิตของชายแสงลอดภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งของกองทัพไทใหญ่และกองทัพพม่าท่ามกลางโลกเสรีที่เปิดพื้นที่ให้ผู้คนเชื่อมสู่ถึงกันได้ แต่เขากลับไม่สามารถเลือกเส้นทางชีวิตได้อย่างเสรี

การทำความเข้าใจเรื่องความเป็นคนกับรัฐชาติที่ไม่สามารถแยกขาดหรือมีอิสระต่อกันได้ รัฐกับกระบวนการสร้างคนในชาติ กระบวนการการสร้างชุดความเชื่อเรื่องชาตินิยมผ่านการใช้อำนาจรัฐ โดยมีเครื่องมือทั้งอาวุธ กฎระเบียบ การลงโทษ การปลูกฝังความรู้ การปลูกฝังอุดมการณ์ และการโฆษณาชวนเชื่อที่สร้างพลเมืองรัฐภายใต้ระบอบการปกครองนั้นๆ ของสังคม สิ่งนี้จะเป็นเหมือนกระจกสำคัญที่เมื่อได้ดูภาพยนตร์สารคดีชิ้นนี้

ภาพยนตร์สารคดีชิ้นนี้จึงเป็นกรณีศึกษาของสังคมการเมืองและวัฒนธรรมในอาเซียนที่ทำให้เราเห็นชีวิตของคนตัวเล็กตัวน้อยในสังคม เป็นการได้เรียนรู้เรื่องราวของคนอื่นเพื่อเข้าใจตนเอง เพราะพวกเราทุกคนต่างเป็นคนที่อยู่ในรัฐชาติและเกี่ยวข้องกับการเมือง